

Mario Blanco Fuentes e o seu tempo

Juan L. Blanco Valdés
juanblv82@gmail.com

Teño para min que se existe un labor no que a obxectividade se ve seriamente comprometida é o de facer o retrato dun ser querido. A mediación do amor é o camiño seguro tanto para enmascarar os defectos como para esaxerar as virtudes, razón eterna e intemporal pola cal a mitoloxía clásica pintaba o xenio do amor como un pícaro ao que unha venda nos ollos impide ver a realidade crasa e tal como é.

Intentarei, con todo, e feita esta importante prevención, axustarme no posible aos trazos para min imprescindibles do ser humano que foi Mario Blanco Fuentes e trasladar así, cando menos, un retrato coherente, xa que imposiblemente limpo de interferencias emocionais.

En primeiro lugar, as circunstancias.

Os trinta primeiros anos da vida de Mario Blanco transcorren na época máis convulsa da España e da Europa do século XX. Mario veu ao mundo no fragor da primeira Guerra Mundial. Cando se funda o partido nazi, é un meniño de tres anos. Conta seis cando Miguel Primo de Rivera instaura a ditadura e é un adolescente de catorce cando se proclama a II República Española. Con apenas vinte é mobilizado e marcha á fronte na nosa guerra Civil. Dezasete días do inicio da Segunda Guerra Mundial, Mario fará o seu vinte dous aniversario e a fin da guerra cólleo con vinte oito anos. A dura posguerra española e a ditadura franquista, aquela «longa noite de pedra» que tan lírica e terriblemente invocou Celso Emilio, desenvólvense no segmento vital de Mario que vai dos seus vinte tres aos cincuenta e oito anos.

En que medida esta cadea de acontecementos, e as súas consecuencias, modelaron a personalidade do meu biografado e de toda a súa xeración é algo que deixo á competencia dos historiadores.

Déixenme, apenas, apuntar aquí que o pouso de tanta dor, de tanto sufrimento, persoal e colectivo, é algo do que papá nunca puido, nin probablemente quixo, desfacerse. Non quero de ningunha forma entrar a ponderacións éticas nin xuízos de valor acerca de se a dureza, a adversidade e as privacións son mellores pedagogías vitais que a riqueza, a prosperidade e a hiperabundancia. Pero sinto tamén que, comparando a capacidade de privación e sufrimento da sociedade contemporánea coa que tiveron que poñer en práctica os nosos devanceiros inmediatos, somos ananos en ombreiros de xigantes. A xeración de meu pai houbo de debuxar o seu mapa do mundo nun universo feo, hostil, en permanente reconstrución, no que a mera supervivencia era para moita xente a absoluta prioridade. Vendo unha foto de Madrid en 1939 ou de Berlín en 1945 deixo, sinceramente, de entender o significado da palabra *crise* cando se aplica ás falcatrudas dos mercados financeiros contemporáneos. É difícil tender pontes entre o consumismo compulsivo contemporáneo e a cartilla de racionamento, que aínda conservo, coa que meu pai conseguía tabaco malo e peor café.

Viremos agora o rumbo cara ao contexto familiar de Mario Blanco, tamén en boa medida paradigmático da época. Naceu en Santa María dos Baños de Cuntis, ou o Baño como a vila era popularmente coñecida, a 18 de setembro de 1917. Dende terras do Deza, de onde era orixinario o seu avó, é dicir o meu bisavó, don Pedro Blanco de Crespo, nacido na freguesía lalinense de Donramiro en 1847, coñece en Troáns a Carmen Torres Fuentes, mestra nacional. Don Pedro, que fixera a carreira eclesiástica no seminario compostelán, aforca a sotana a piques de cantar misa para casar con dona Carmen.

Do casal, xa establecido en Cuntis, naceron cinco varóns e cinco mulleres, orixe, como ben se pode imaxinar, dunha extensísima familia. Un dos varóns, Mario Blanco Torres, meu avó, casado coa cuntiense Edelmira Fuentes Mesego, a familiar *abuela Miritas*, acadou por permuta a secretaría do xulgado de primeira instancia e instrución da Estrada e á Estrada trasládase a familia en 1926, de xeito que os dous fillos menores, dos seis que o matrimonio, tivo, Pepe e Pedro, naceron xa nesta vila.

A presidenta do Seminario de Estudos Locais da Estrada, Mª Jesusa Fernández Bascuas, e, facendo uso da palabra, Juan L. Blanco Valdés.

Por vía parental, papá e seus irmáns reciben un herdo nomeadamente marcado pola cultura en tanto elemento de dignificación social. O seu avó, Pedro Blanco de Crespo de talante abertamente republicano e liberal, tivo inquedanzas políticas e foi colaborador nos xornais liberais da época. Ademais, ensinou o latín, que el aprendera no seminario, aos fillos. De entre estes, o menor dos varóns, Roberto Blanco Torres, tío carnal de papá e meu tío avó, fixo bo o herdo recibido pois, partindo do máis estrito autodidactismo, destacou como un dos máis vibrantes xornalistas e opinadores republicanos nos anos vinte e ata o estalido da Guerra. O seu compromiso civil e a súa valentía, o que eu denominei nun libro a súa *hipertensión cívica*, valéronlle dous tiros na caluga nun *paseo* en terras arraiás de Entrimo o 2 de outubro de 1936, tras botar dous meses no cárcere de Ourense. Poeta, ademais, de inspiración metafísica e expresión clasicista, Blanco Torres foi merecente do Día das Letras Galegas en 1999.

O meu avó, Mario Blanco Torres, foi tamén home de insaciable apetito cultural, do que dá testemuño a súa biblioteca (que eu herdei indirectamente por meu pai), composta de máis de tres mil volumes.

Outro irmán maior, Germán Blanco Torres, seguiu a inclinación orixinal do pai e fíxose sacerdote, gañando o curato da freguesía de San Miguel de Lores, distrito de Meaño, no corazón das xéorxicas terras do Salnés. Contra tal vez 1928, papá marcha canda o cura e alí bota algúns anos, mesmo asistindo á escola parroquial. Supoño que detrás disto andou tanto que o bo crego gozaría da compañía do rapaz como o indisimulado afecto que Mario sentiu sempre polo seu tío Germán. De feito, teño para min que aqueles anos de infancia e primeira mocidade canda o presbítero deixaron para sempre nas emocións e aínda na conciencia relixiosa de meu pai unha pegada fondísima pois foi home de fondas convicciós relixiosas, non un beato nin sequera un practicante excesivamente regular, mais unha persoa dun catolicismo sincero.

Botando o tempo atrás, este é un asunto curioso, que vén demostrar a complexidade e a riqueza de matices da sociedade española, que, malfadadamente, o fascismo rasou en 1936 a sangue e lume. Pensemos na relación dos tres irmáns Blanco Torres máis próximos á familia (pois os outros dous varóns, Segismundo e Nuño, emigraron moi novos a Cuba e alí fixeron a súa vida): por unha parte, o poeta, político e contundente xornalista e opinador republicano e galeguista Roberto; por outra, o meu avó, politicamente adscrito á Izquierda Republicana de Casares Quiroga e membro activo da tertulia política que animaba o libreiro desta vila, don Manuel Otero Abelleira, propietario da librería-papelaría *La Artística*, a quen eu lembro moi ben; e, no outro vértice deste fraternal triángulo, o crego Germán. No contexto sociopolítico dos anos da República, nos que, malia as esaxeracións e manipulacións posteriores do réxime, era innegable o clima do máis virulento anticlericalismo, as relacións entre os dous afoutos republicanos e o seu irmán crego de certo que deberon ter puntos de fricción. Con todo, papá lembraba que entre eles existía o máis fraterno e intenso amor e respecto. Cando asasinaron a Roberto, quen levou a nova a seu irmán, o abade de

Lores, foi papá. Chegou cas do cura na madrugada do 4 de outubro e antes do rapaz abrir a boca, o crego preguntoulle: «Quen foi, teu pai ou teu tío?».

A meu avó, Mario Blanco Torres, ademais do tremendo golpe que supuxo o asasinato do seu irmán, esperábano días de moita amargura, pois pola súa coñecida filiación política republicana foi sometido non a un senón a dous expedientes de depuración. Da relación entre o avó Mario e o seu, daquela, superior o xuíz de primeira instancia e instrución da Estrada Fermín Bouza Brey, el mesmo tamén sometido a depuración e separación do servizo, dá cumprida conta Xesús Palmou no seu artigo «Fermín Bouza Brey, o xuíz da Estrada»¹.

Un día do verán de 1936 chegou meu tío Mundo, o irmán maior dos Blanco Fuentes, a xantar e non quería tirar a pucha da cabeza. Invitado contundentemente polo avó a facelo, retirou a boina amosando que un grupo de falanxistas o raparan ao cero, co conseguinte desgusto familiar. Mundo, ao igual que unha moza moi querida de papá, Sara, *Sarita* Caramés, tamén rapada ao cero, formaban nas ringleiras das Mocidades do PG e fixeran campaña a prol do estatuto de autonomía de Galicia, que fora había unhas semanas plebiscitado (o 28 de xuño) por inmensa maioría.

Foron aqueles tempos terribles, nos que o horror cotián era permanente, con noticias diarias de torturas, tundas brutais, humillacións, fusilamentos e *paseos*, máxime en vilas tan pequenas onde todos se coñecían. Eu dei ao prelo na nosa miscelánea uns papeis mecanografados de papá titulados *El 18 de julio en La Estrada* que renden conta minuciosa daqueles días de tanto medo e sufrimento².

En 1937, Mario Blanco Fuentes, que conta dezanove anos, é mobilizado, incorporándose inicialmente á Agrupación de Sanidade Militar na Coruña para pasar logo ao Gabinete Fotográfico do Corpo de Exército de Galicia, onde, como moi ben vai expoñer nestas xornadas Juan Andrés Fernández Castro no seu relatorio «As fotos de Mario Blanco na Guerra Civil Española», vai facer acopio dun extraordinario fondo documental fotográfico da contenda.

1 En *Fermín Bouza Brey, xuíz e galeguista*, Deputación de Ourense, 2011.

2 Juan L. Blanco Valdés: «A Estrada, 18 de xullo de 1936. Dous testemuños», *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural*, vol. 6 (2003).

Finalizada a guerra, en virtude dunha disposición ministerial do goberno de Franco, tras un lixeiro curso de habilitación, os bachareis superiores podían incorporarse ao maxisterio co título de mestre nacional. Isto era lóxico, pois a represión que o fascismo exercera tras o golpe no colectivo dos mestres foi dunha virulencia especial, de xeito que, laminado literalmente o corpo docente do nivel infantil, existía una perentoria necesidade de mestres. Mario Blanco era bacharel superior, estudos que cursara nos anos da República no «Colexio Libre Adoptado Inmaculada Concepción» desta vila. Con vinte e poucos anos, e sen moita perspectiva de futuro unha vez reincorporado á vida civil na Estrada, acóllese a esta posibilidade e, tras o consabido exame de habilitación, obtén o título de mestre nacional.

Marcha, entón, á escola parroquial de San Pedro de Orazo, acompañado das súas irmás Felisa e Carmiña e alí ata, creo, 1942 exerce a docencia. Alí en Orazo, está a casa forte dos Ulloa –tan emparentados con liñaxes locais como os Araújo e outros como os Otero ou os Valenzuela–, que acolleron a papá con grande afecto. Eu lembro ter visitado a casa dos Ulloa en Orazo con papá, de neno, e ter saudado a unha señora moi fina que debía ser Dª Carmen Vázquez Ulloa, nai do presbítero Vicente Cerdeiriña Vázquez-Ulloa (1944), que foi párroco de San Paio da Estrada, e actualmente é arcepreste de Lérez. Hai, por certo, un moi documentado artigo de Carlos Viscasillas sobre os Ulloa de San Pedro de Orazo na nosa miscelánea³.

Alí en Orazo tamén trabou Blanco Fuentes fonda e entrañable amizade cun home polo que profesou sempre indisimulado afecto e que acabou sendo concelleiro con el na etapa de alcalde. Ramón Brea era un home lanzal, elegante, franco e simpático, de quen eu mesmo, e seguro que meus irmáns, gardan moi grata lembranza.

Tras Orazo, Mario marcha de mestre á escola de Baloira, o edificio da cal aínda está en pé na beira da estrada a Santiago. Ía e viña todos os días en bicicleta e cobraba 333,33, é dicir, 333 pesetas con trinta e tres céntimos. Estamos nos comezos da década dos 40, os anos durísimos da primeira posguerra, algo mitigados en Galicia por

3 Carlos Viscasillas: «Los Ulloa de San Pedro de Orazo», *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural*, vol. 16 (2013).

non ter sido fronte de guerra e estar o tecido socioeconómico máis ou menos estruturado, podendo tirarse sempre dos recursos naturais do campo e/ou da mar.

O 7 de decembro de 1942 chegan á Estrada dende a súa Plasencia natal (na provincia de Cáceres) Luis Valdés Martín e Juana Mota García, pais dos catro irmáns Valdés Mota: María Luisa, Carmen, Concepción e Luis. Luis Valdés Martín era músico, fora director de varias bandas nas provincias de Cáceres e Salamanca, e na Estrada dirixe a Banda Municipal.

Tamén en 1942, Mario, un mozo inqueda a quen probablemente lle sabía a pouco o seu oficio de mestre, decide iniciar os estudos de Dereito na universidade compostelá, licenciándose en 1948.

Os Valdés Mota residen inicialmente na fonda de Ferrín, xusto enfronte da casa familiar dos Blanco Fuentes, na rúa Principal da Estrada. Os irmáns maiores dos Blanco Fuentes, Segismundo e Mario (que sempre estiveron especialmente unidos) non deberon tardar moito en fixarse nas irmás Valdés Mota, elegantes mozas de fermosura meridional e apenas vinte anos, que rematan por sucumbir ao galanteo e, tras varios anos de noivado, aceptan palabra de casamento.

Coa súa flamante licenciatura de Dereito, Mario traballa durante un ano e medio ou dous anos, entre 1949 e 50, como pasante no bufete coruñés de Sebastián Martínez-Risco Macías, eximio galeguista, curmán de Vicente Risco, e presidente da Real Academia Galega entre 1960-77, baixo os auspicios do cal foi instituído en 1963 o Día das Letras Galegas. No bufete de Martínez-Risco trabou amizade con outros coñecidos galeguistas do interior, como Marino Dónega, coetáneo case matemático de Mario Blanco (Dónega naceu no 16 e finouse en 2001), quen foi secretario da RAG, e o tamén avogado, escritor e xornalista Xosé Luís Franco Grande.

Os meses de pasante con Martínez-Risco –*don Bastián* como era coñecido en confianza– non fixeron máis ca apuntalar con barrena máis fonda o compromiso galeguista de Blanco Fuentes, un compromiso galeguista que tiña un alicerce familiar profundo, xermolado nas inqedanzas culturais e republicanas do seu avó Pedro e transmitido logo con determinación ao seu pai e, principalmente, ao tío

Roberto, o brillo público do cal, como celebrado poeta, influínte xornalista e político meritócrata (foi gobernador civil de Palencia), debeu encher de admiración o corazón do seu sobriño, que, malia todo, houbo de encaixar como puido as terribles consecuencias familiares do alzamento de 1936. Neste punto, está, ao meu modo de ver, unha das facianas máis interesantes de Mario, non na súa dimensión persoal senón no que esta, por así dicir, forzada «hibridación emocional» ten de paradigmático na súa xeración, unha xeración que viviu os mellores anos da súa mocidade durante o clima dunha república que, probablemente sen ter suficientemente en conta o terreo que pisaba, chegou a desenvolver políticas sociais, culturais e económicas moi avanzadas que conduciron á extrema polarización dunha sociedade, en moitos respectos, de estruturas case decimonónicas. A secularización do ensino, a reforma agraria, a lei de divorcio, os estatutos de autonomía das nacionalidades históricas... eran medidas absolutamente necesarias para a modernización dun país ancorado no antigo réxime pero resultaron exasperantes para poderes fácticos –nomeadamente a Igrexa, o exército e unha dereita rupestre e carpetovetónica– empeñados en seguir deixando o país ancorado no antigo réxime. Co cataclismo do 36 estes mozos houberon de recompoñer filas e enfrontarse a unha realidade brutal, na que a propia supervivencia podía ser a prioridade. No caso de Mario Blanco, a mobilización forzosa en 1937 cólleo co sangue do seu tío Roberto aínda fresco e o expediente de depuración de seu pai aberto. Intúo que, mesmo para un mozo de vinte anos, con esa bendita irreflexividade dos poucos anos, no debeu ser doado asimilar forzas emocionais tan contrarias.

Sexa como for, o virus do galeguismo estaba inoculado e actuaría para sempre, malia sometido a un permanente estado de vixilancia e sospeita. Baixo unha ditadura que liquidou ata os últimos vestixios do galeguismo, manter viva a chama da defensa dunha cultura e unha lingua converteuse nun exercicio de equilibrios inestables, cando non de diplomacias florentinas: é o que pasou a chamarse o *galeguismo interior*, do cal, creo eu, Mario Blanco –subscritor, por exemplo, da Editorial Galaxia dende a súa fundación– é paradigmático exemplo.

Unha anécdota, a este respecto, pode resultar ben ilustrativa do que digo. No seu despacho de avogado, tiña papá dous obxectos auténticamente simbólicos da súa ideoloxía galeguista: unha estatuílla polícroma de Castelao e un exemplar de *Sempre en Galiza*, creo que a segunda edición da editorial As Burgas, de Bos Aires, 1961, un libro este cuxa única posesión podía resultar moi comprometida. Pois ben, Mario Blanco exhibía ou agochaba estes símbolos nos andeis do seu despacho segundo fose a calidade do visitante. Se este era *adicto*, Castelao e o seu libro desaparecían, non fose o demo. Se ao visitante, en troques, meu pai lle supoñía unha identificación ideolóxica co galeguismo interior, a soa exposición dos dous símbolos era interpretada como toda unha confidencial declaración de intencións.

Mencionei hai un anaco o despacho de avogado de meu pai. En efecto, licenciado en Dereito, como dixen no 48, en setembro de 1950 abre o seu bufete na casa familiar da calle principal, nesa altura xa, como non!, rúa Calvo Sotelo. Digo isto con exactitude pois o *Faro de Vigo*, de 9 de setembro dese ano 1950, cando Mario está a nove días do seu trinta e tres aniversario, dá a nova, baixo o titular: *La Estrada. Nuevo abogado, o xornal desexa por su capacidad profesional y sus condiciones personales muchos éxitos en su profesión.*

En xeral o exercicio da avogacía nunca foi para meu pai unha fonte segura e sistemática de ingresos, entre outras cousas porque, como moitos dos seus clientes poderían testemuñar e na miña casa familiar era público e notorio, papá cobraba ou non cobraba os seus honorarios, non en función dunhas tarifas ríxidas e un procedemento de cobro máis ou menos rigoroso, senón (o cal non deixa de resultar pintoresco), en función do poder adquisitivo do cliente ou, mesmo, da urxencia deste en pagar ou non. Dotado dun desapego notable ao culto ao diñeiro e dun carácter doce e desinteresado, Mario afastábase radicalmente da imaxe do avogado *de pueblo*, instalado na práctica de facer depender directamente o seu beneficio do enredo e prolongación dos casos que fose quen de provocar, aproveitando para iso a candidez, boa fe ou ignorancia dos seus clientes, máxime se procedían do medio rural. Lembro que, cando era posible, o seu escenario xudicial predilecto eran os actos de conciliación, que ca-

saban moi ben coa súa personalidade suave, íntegra e, precisamente, conciliadora.

Entre 1950 e 1955 desenvólvese para Mario Blanco un lustro agrídoce. Unha de cal, no 52 falece seu pai, o meu avó Mario Blanco Torres, de quen xa levamos falado. E outra de area, en abril de 1955 Mario Blanco Fuentes casa con Carmen Valdés Mota, tras varios anos de noivado e gardado o correspondente loito.

Chegamos ao ano 1959. Ao verán de 1959. Durante a guerra –creo lembrar terlle oído que na fronte de Aragón– papá trabou sólida amizade con outro soldado galego, de Pontevedra, Rafael Fernández Martínez, que era fillo dun profesor da Escola Normal da capital do Lérez. Meritócrata do réxime tras a guerra, Rafael, tamén avogado, é nomeado gobernador civil de Pontevedra en 1956 e serán ata 1961, en que é designado titular do goberno civil de Tarragona. Polo revolto da situación na corporación da Estrada nesa altura, con tensións entre diversos persoeiros da política local de entón, Rafael pensa en poñer orde encomendando a vara municipal a unha persoa coñecida, da súa quinta, aínda nova e dinámica (Mario ten 42 anos), con afinidades profesionais e en quen, ao cabo, debía ter confianza. Reúnense no balneario de Cuntis en xullo de 1959 e Mario pon unha condición para aceptar: non verse obrigado baixo ningún concepto nin en ningunha ocasión, en cumprimento do seu cargo público, a vestir o uniforme branco e a camisa azul de Falanxe. Ignoro como debeu sentar este pedimento a quen, pola súa condición de gobernador civil, era ademais xefe provincial do Movemento, pero supoño ou intúo, por unha banda, que Rafael coñecía, claro, os antecedentes familiares do alcalde *in pectore*, e, por outra, que unha vella amizade, cocida no duro barro da fronte de guerra, proporcionaba esas marxes de confianza. Sexa como for, Rafael aceptou, Mario Blanco toma posesión o 4 de agosto de 1959, foi alcalde ata 1970 e morreu sen ter vestido xamais a *guaiabera* falanxista e a camisa azul.

Non me corresponde a min facer unha análise nin un balance da súa xestión á fronte da alcaldía, primeiro porque a miña condición impoñería serias restricións á imparcialidade pero, principalmente, porque a iso vaise dedicar o relatorio que segue, de María Jesusa Fernández Bascuas.

O 17 de maio de 1970, a menos dun ano do seu cesamento como alcalde celébrase na Estrada (eu tiña nove anos e lembro aínda con nidez fragmentos daquela xornada) o Día das Letras Galegas, adicado ao señor de Vilancosta, na freguesía ullá de Berres, D. Marcial Valladares Núñez, que, como ben sabido é, pasa, entre outras feitura e méritos, por ser o autor da primeira novela das nosas letras, *Maxina, ou a filla espúrea*. A idea de adicar o día das nosas letras ó autor de Berres viña xa de atrás, cando menos de seis anos antes. No extenso fondo documental de meu pai, consérvanse tres cartas sobre o asunto. Unha é a do mestre natural de Tabeirós residenciado en Oviedo D. Manuel Bergueiro López, escritor e correspondente da RAG –á figura do cal consagrou Olimpio Arca unha detallada monografía⁴–, quen o día 30 de maio de 1966 lle escribe ó alcalde da Estrada: «Los miembros de la Real Academia Gallega acordaron en la última sesión designar dos o tres académicos para que investiguen a qué escritor galleguista ha de dedicársele el próximo año el Día das Letras Galegas. Por este motivo, escribí a algunos amigos que integran dicha Entidad, indicándole el nombre de Marcial Valladares, el cual ha hecho, como tú sabes, una gran labor dentro de la Literatura gallega [...] Creo que todos los actos que se celebrasen no solamente redundarían en beneficio de la cultura gallega y de exaltar la figura del ilustre autor de la primera novela en nuestra lengua vernácula, sino que también serviría para poner muy alto el nombre de La Estrada».

É mester, polo tanto, atribuírlle ó Sr. Bergueiro López, o mérito de reclamar por primeira vez o galardón do Día das Letras para Valladares. A contestación do alcalde a Bergueiro, manifestándolle a súa total conformidade, é do 3 de xuño, data na que tamén lle escribe a don Bastián, Presidente da Real Academia Galega, Sebastián Martínez-Risco y Macías, de quen xa falamos abondo, entre outros, nos seguintes termos: «[...] reunir axiña o concello estradense para tomar o acordo de pedir que sexa honrada co prósimo Día das Letras galegas do ano que vén, a esgrevia figura de don Marcial Valladares, dino por moitos conceutos de tal honra. Agora prégole

4 *Olimpio Arca Caldas: Xente na memoria*. Manuel Bergueiro López, A Estrada: Museo do Pobo Estradense Manuel Reimóndez Portela, 1998.

que vostede tome tamén intrés e me diga o que nós temos que facer pra conseguilo. Se é ben que tomemos ese acordo no Concello, ou si teño que recomendar a algún académico que nos axude. Cando menos coido que han de ver moi ben a idea Fraguas, don Fermín Bouza, Carro, Filgueira, pois coñecen ben a Estrada e saben bastante da vida do moi ilustre fillo de Vilancosta». A proposta non caeu en saco roto, aínda que habería de aprazarse catro anos⁵.

Nos actos festivos daquel luminoso día da primavera de 1970, como é ben sabido, colocouse na alameda un monólito en lembranza do día de da figura de don Marcial e, congregada toda a corporación municipal e plenario da Real Academia Galega, tendeuse sobre o monólito a bandeira galega e entoouse o himno do país, tras o panexírico pronunciado polo patriarca Otero Pedrayo, no que fixo gala da súa contundente oratoria e das dúas proverbiais dotes retóricas. É moi emotiva a carta que, dous días despois dos actos das Letras na Estrada, o patriarca don Ramón dirixe ao alcalde. Dille: «Vai nista carta meu persoal agradecemento a tantas probas de amizade. Enxamais, penso eu, pode ser acollida millor unha sociedade literaria como a Academia galega. Para min foi a xornada máis leda e fermosa da miña vellez».

Mario Blanco cesou o 27 de febreiro de 1971. Nunha carpeta do seu fondo documental hai un cartafol rotulado *Alcaldía*, cunha folla separadora de documentos que rexistra o acontecemento con minuciosa exactitude, unha minuciosidade moi, moi propia de papá. Di: «El cese. El 27 de febrero de 1971 a las 13 horas. Fun Alcalde da Estrada 11 anos, 5 meses e 27 días».

Mario reincorporouse ao seu bufete de avogado, que tiña abandonado había case doce anos, e ao exercicio da docencia, como mestre nacional, na escola de nenos do Campo da Feira, xa desaparecida e que moitos de vós seguro que lembrades.

Nos anos seguintes, papá dedicouse, entre outras afeccións e actividades, a deixar por escrito nunha venerable máquina de escribir Olympia moitos recordos e memorias do vivido, que foron a en-

5 Todo o asunto referénciase no meu artigo «Lembranza de Marcial Valladares Núñez no centenario da súa morte», *Revista Galega do Ensino*, 39, 2003. Cfr. tamén Juan Andrés Fernández Castro, «Breve contribución á biografía do señor de Vilancosta D. Marcial Valladares Núñez», *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural*, vol. 6 (2003).

grosar o seu xa avultado fondo documental. Eu dei ao prelo algúns deses papeis (como os seus reveladores recordos do 18 de xullo do 36, aos que xa me referín), o epistolario cruzado con Otero Pedrayo ou os papeis dun cartafol especialmente emotivo dedicado na súa integridade ao señor Manuel, como papá lle chamaba, o noso Ken Keirades, Manuel García Barros, de Callobre, por quen Mario sentía un enorme afecto, que, me consta, era mutuo.

Mario viviu con ilusión e entusiasmo, pero tamén con aquel punto de escepticismo que tiña en todo, a época da Transición. Ficou, como todo o país, estarrecido co *tejerazo* do 23-F e o medo fíxollee recuperar a sintaxe terrible do 36 pregando aos seus fillos, literalmente, «non vos significuedes». Admirou, e moito, a Adolfo Suárez e logo a Felipe González, co PSOE do cal creo que chegou a sentir unha forte identificación.

Na recta final da súa intensa vida, a papá lle quedaba aínda unha alegría, que, me figuro, foi a máis grande da súa ancianidade polo que tiña de restitución pública dun inxusto esquecemento: por decisión da RAG, en 1999 se lle ía adicar o Día das Letras Galegas a Roberto Blanco Torres.

Pouco despois, en abril de 2000, o Grupo Voz, editor do xornal *La Voz de Galicia*, concedeulle a distinción Voz do Ano da Cultura, precisamente polo seu, calado durante tantos anos pero permanente, mantemento da memoria do seu tío Roberto. O acto de entrega dos galardóns foi no Recreo Cultural pero papá xa estaba ben malillo e non puido asistir. Falecería pouco despois, o 21 de outubro dese ano 2000.

Coa evocación de Roberto, o querido tío Roberto, quero poñer punto final a esta evocación.

Non son amigo de balances e, como editor, sinto aversión polos capítulos de conclusións, que adoitan levar algunhas obras. Nesta tarde eu dixen o que sentía e o que sinto e deixo as conclusións e os balances para quen quixer facelos. Na faceta pública, Mario Blanco Fuentes foi un produto case paradigmático do seu tempo e as súas circunstancias. Modesto, xeneroso, ponderado, sensato e amigo dos seus amigos, nunca lle pediu moito á vida, pois a ambición foi para el un sentimento descoñecido. No persoal e familiar, foi o mellor

pai que meus irmáns e eu puidemos ter imaxinado e o mellor esposo que Carmen Valdés puido ter imaxinado. Na miña idade madura, sinto que a débeda que contraín con el é cada vez maior. Pero de novo estou correndo o risco de poñerme sentimental. Prefiro deixalo aquí.